

ТРАГЕДІЯ БАБИНОГО ЯРУ

У роки Другої світової війни окупації Києва німецькими військами Бабин Яр був місцем масових страт і поховань, величезною братською могилою, де тільки згідно з офіційними даними загинуло понад сто тисяч осіб – військовополонених, євреїв, циган, комуністів, підпільників, моряків Дніпровського загону Пінської військової флотилії, партизанів, націоналістів, заручників... Всіх, хто вважався «ворогом Третього рейху».

Акцію знищення єврейського населення організували блискавично й фундаментально. 26 вересня 1941 р. відбулася нарада, на якій розглянули заходи щодо ліквідації єврейського населення міста. Визначили місце розстрілу – Бабин Яр, один з найбільших на території Києва ярів (завдовжки – 2,5 км, завглибшки – від 10 до 50 метрів), де можна було б захопити тисячі трупів. До Бабиного Яру були зручні підходи, поряд – залізнична станція Лук'янівка-товарна, що давало змогу створити враження у приречених переїзду на нове місце проживання. Був розроблений маршрут, визначено місце збору осіб єврейської національності, надруковано у друкарні 6-ї німецької армії і розклеєно по всьому місту понад 2 тисячі оголошень з наказом про збір всього єврейського населення 29 вересня 1941 року на розі вулиць Мельникова і Дехтярівської. Для проведення операції виділили й виконавців розстрілів, забезпечених зброєю та боєприпасами. Надійно оточили великий район, що прилягав до Бабиного Яру, аби в місті не довідалися про страти. Були вжиті необхідні заходи для забезпечення операції. Містом поширили дезінформацію – чутки про переселення євреїв. Був вигаданий і привід: це вибухи й пожежі в центрі міста, від яких постраждало три кілометри найкрасивіших вулиць (940 будинків), зокрема й увесь Хрещатик [3, с. 76].

Вранці 29 вересня тисячі євреїв прийшли до зазначеного в наказі місця. До настання темряви німці встигли розстріляти лише дві третини з тих, хто прийшов, майже 22 тисячі. Інших приречених загнали на ніч у порожні гаражі на вул. Лагерній (нині вул. Дорогожицька), а розстріляли наступного дня. Потім німецькі сапери підірвали схили яру, аби засипати тіла і змусили військовополонених вирівняти дно яру. Зі свідчень на Київському процесі М. Соколова, учасника засипання трупів у Бабиному Яру: «В октябре месяце 1941 г. с группой военнопленных 300 человек, под конвоем немецкой полиции я был доставлен в Сырец – Бабий Яр, для погребения трупов расстрелянных советских граждан. К моменту нашего прибытия трупы расстрелянных в Бабьем Яру уже сверху были засыпаны землей, нас только заставили подравнять яму наравне с поверхностью грунта» [3, с. 103].

Речі розстріляних зібрали й відвезли на склад на вул. Некрасівській, 4, у приміщення школи № 38 (нині школа № 106).

За два дні – 29 і 30 вересня 1941 р. – розстріляно понад 30 тисяч мирних жителів Києва, переважно євреїв, про що керівництво

айнзацкоманди доповіло Берліну. Зі звіту № 6 про обставини й діяльність айнзацгруп поліції безпеки на території СРСР за період з 1 по 30 жовтня 1941 р.: «Озлобление украинского населения против евреев чрезвычайно велико, так как их считают виновными в организации взрывов в Киеве. В них также видят доносчиков и агентов НКВД, которые вызвали террор в отношении украинского народа. В качестве ответных мер за поджоги в Киеве были арестованы все евреи, и 29 и 30 сентября казнено в общей сложности 33771 человек. Золото, ценные вещи и одежда конфискованы и переданы в распоряжение национал-социалистической организации для обеспечения «фольксдойче», а также частично коммунистическому (так в документі, правильно «комунальному») городскому самоуправлению для передачи нуждающемуся населению» [1, с. 466].

Тоді ж, починаючи з 28 вересня 1941 р., розстріляли майже три тисячі військовополонених і цивільних осіб єврейської національності, які, за словами колишнього в'язня Л. Островського, знаходилися в спеціальному відділенні при таборі для військовополонених на вул. Керосинній (нині вул. Шолуденка): «В лагере по ул. Керосинной я пробыл около 8 дней, сначала находился вместе с военнопленными разных национальностей (украинцы, русские и другие – всего около 8000 человек), а через два дня переведен в отделение этого же лагеря, в котором находилось около 3000 военнопленных и гражданских лиц – только еврейского населения... С 28 сентября 1941 г. и до момента ухода из лагеря всех находившихся в нем евреев в возраст от 16 лет и свыше 35 лет ежедневно грузили на автомашины и вывозили из лагеря. Вскоре эти же машины возвращались обратно в лагерь без людей, а только с одеждой, которую складывали в отдельные помещения. Поэтому находившимся в лагере стало известно, что всех вывозимых на автомашинах везут не на работу, как это сначала пытались объяснить немцы, а на расстрел. Позднее эти предположения подтвердились вновь поступавшими в лагерь лицами, которые заявляли, что всех евреев вывозили из лагеря в «Бабий Яр» и там расстреливали» [2, с. 578].

Усі два роки фашистської окупації м. Києва до Бабиного Яру регулярно прибували криті машини з вул. Корленка, 33, – поліції безпеки та служби СД. Позбавляли життя вже незважаючи на національність. Спершу розстрілювали, а починаючи з 1942 р. знищували у газвагенах-душогубках. Розстріляли навіть пацієнтів психоневрологічної лікарні ім. Павлова. 14 жовтня 1941 р. – 308 Євреїв, 7 січня, 27 березня і 17 жовтня 1942 р. – всіх інших, понад 800 осіб їхні тіла поховані у Бабиному Яру [1, с. 467].

Нині Бабиного Яру фактично не має, його зрівняли із землею. Тут проклали дороги й трасу метрополітену, побудували житлові квартали, розбили парк. Лише верхів'я урочища Бабин Яр у межах вулиць Дорогожицької, Мельникова, О. Теліги та Оранжевої залишилося незабудованим – як місце трагедії світового масштабу, місце історичної пам'яті, так пам'ятаймо про минуле заради минулого.

Список використаних джерел

1. Історія України : посібник. – К.: «Академвидав», 2004. – 656 с. (Альма-матер).
 2. Історія України. – Львів, 1996.
- Кузнецов А. В. Бабий Яр, роман – документ. – СПб.: «ИНТЕРБУК», 1990. – 376 с.